

■ Araştırma Makalesi

Üniversite öğrencileri arasında COVID-19 hastalığı ile ilgili bilgi düzeyi, tutum ve davranışların değerlendirilmesi

Evaluation of knowledge, attitudes and behaviors related to COVID-19 disease among university students

📧 Nuran Sarı*¹, 📧 Açelya İşleyen², 📧 Dilara Tek², 📧 Müge Karakuş², 📧 Naz Kasapoğlu²,
📧 Süveyda Bilgiç², 📧 Zeynep Ece Ulusoy²

¹Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji AD., Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ankara, Türkiye,
² 6. Sınıf öğrencisi, Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ankara, Türkiye.

Öz

Amaç: Dünyada 11 Mart 2020 tarihinde ilan edilen, Ağır Akut Solunum Sendromu-Koronavirüs-2 (Severe Acute Respiratory Syndrome, SARS-CoV-2) etkeninin neden olduğu COVID-19 pandemisinin etkileri varyantları ile günümüzde de devam etmektedir. Aşılama ve korunma önlemleri ile kontrol altına alınmaya çalışılan salgında dünyada konfirme edilen sayılara göre 769.774.646 insan hastalanıp ve 6.955.000 ölüm saptanmıştır. Bu çalışmada COVID-19 hastalığı ile ilgili üniversite öğrencilerinin bilgi düzeyini araştırmak, hastalığa yönelik tutumlarını belirlemek ve davranış şekilleri değerlendirerek ileride yapılacak çalışmalar ve uygulamalar için yol gösterici olmak amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntemler: Araştırmamız tanımlayıcı türde, kesitsel bir saha çalışmasıdır. Araştırmanın evrenini Tıp, Diş Hekimliği, Mühendislik Fakültesi öğrencileri oluşturmaktadır. Anket ulusal ve uluslararası literatür taraması sonucu oluşturularak, çevrimçi sistemle uygulanmıştır.

Bulgular: Ankete, Mühendislik fakültesinden 472, Tıp fakültesinden 113, Diş hekimliğinden 25, toplam 610 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin 317'si kadın, yaş ortalamaları 21.4 ± 1.9 yıl saptanmıştır. Doksanbir öğrenci COVID-19 hastalığı geçirmiştir. Sadece 50'si COVID-19 aşısı olmuştur. Aşı olanlar 37 öğrencide kol ağrısı, baş ağrısı ve kas ağrısı gibi yan etkiler görmüştür. Aşı olmayanların 447'si aşı olmayı düşünüyorken, 113 kişi yan etkisinden çekindiği için, etkinliğine inanmadığı için ve iğneden korktuğu için aşı olmayı istememektedir

Mühendislik öğrencileri; COVID-19 virüsü antibiyotikle tedavi edilebilir ($p=0.001$), hastalığın kesin tedavisi vardır ($p=0.001$), evden çıktığımda eldiven takıyorum ($p=0.011$), virüsün laboratuvarında üretildiğini düşünüyorum ($p=0.001$), bağışıklığım güçlü, virüse karşı önlem almam gerektiğini düşünmüyorum ($p=0.013$) cevapları ile diğer bölümlere göre bilgi eksiklikleri daha yüksek bulunmuştur.

Sonuçlar: Üniversite öğrencileri arasında COVID-19 hastalığı ile ilgili yanlış bilgi ve davranışlar olduğu görülmüştür. Temel eğitimlerin tüm bölümlere verilmesi sağlanmalıdır.

Anahtar kelimeler: COVID-19, üniversite öğrencileri, bilgi, tutum, davranış

Sorumlu Yazar*: Nuran Sarı, Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji AD., Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ankara, Türkiye.

Orcid:0000 0002 3165 4520

E-posta: nuran_sari2003@yahoo.com

Doi: 10.18663/tjcl.1349631

Geliş Tarihi:25.07.2023 Kabul Tarihi: 06.09.2023

Abstract

Aim: The effects of the COVID-19 pandemic caused by the Severe Acute Respiratory Syndrome-Coronavirus-2 (Severe Acute Respiratory Syndrome, SARS-CoV-2), which was announced in the world on March 11, 2020, continue today with its variants. In the epidemic, which was tried to be controlled with vaccination and protection measures, 769,774,646 people became ill and 6,955,000 deaths were determined according to the confirmed numbers in the world. In this study, it is aimed to investigate the knowledge level of university students about COVID-19 disease, to determine their attitudes towards the disease and to evaluate their behavior patterns and to guide for future studies.

Material and Methods: Our research is a descriptive, cross-sectional field study. The population of the research consists of the students of the Faculty of Medicine, Dentistry and Engineering. The questionnaire was created as a result of national and international literature review and applied with an online system.

Results: A total of 610 students, 472 from the Faculty of Engineering, 113 from the Faculty of Medicine, 25 from the Dentistry Faculty, participated in the survey. 317 of the students were female, their mean age was 21.4 ± 1.9 . Ninety-one students suffered from COVID-19 disease. Only 50 have been vaccinated against COVID-19. Those who received the vaccine experienced side effects such as arm pain, headache and muscle pain in 37 students. While 447 of those who are not vaccinated are considering getting vaccinated, 113 people do not want to be vaccinated because they fear side effects, do not believe in its effectiveness and are afraid of injections.

Engineering students; COVID-19 virus can be treated with antibiotics ($p=0.001$), there is a definite cure for the disease ($p=0.001$), I wear gloves when I leave the house ($p=0.011$), I think the virus was produced in the laboratory ($p=0.001$), my immunity is strong, I do not take precautions against the virus I don't think it's necessary ($p=0.013$) and the lack of knowledge was found to be higher than the other sections.

Conclusion: It has been observed that there is false information and behaviors about COVID-19 disease among university students. Basic training should be provided to all departments.

Keywords: COVID-19, university students, knowledge, attitude, behavior

Giriş

Koronavirüsler (CoV), hafif soğuk algınlığı bulgularından, Orta Doğu Solunum Sendromu (Middle East Respiratory Syndrome, MERS) gibi ciddi enfeksiyonlara neden olabilen virüslerdir. Misk kedilerinden 2013 yılında SARS CoV'un salgını ve 2012 yılında develerden MERS-CoV salgınlarına neden olmuştur. Çin'in Hubei eyaletinin Wuhan şehrinde 31 Aralık 2019'da, etiyojisi bilinmeyen pnömoni vakalarını bildirilmiştir. 7 Ocak 2020'de etken daha önce insanlarda tespit edilmemiş yeni bir koronavirüs (2019-nCoV) olarak tanımlanmıştır. Daha sonra 2019-nCoV hastalığının adı COVID-19 olarak kabul edilmiş, virüs SARS CoV'e yakın benzerliğinden dolayı SARS-CoV-2 olarak isimlendirilmiştir [1].

Dünya sağlık örgütü 11 Mart 2020 tarihinde pandemi ilan etmiş, ülkemizde de aynı tarihte ilk vaka bildirimini olmuştur Alfa, beta, gama, delta, omicron varyantları ile 20 Ağustos 2023 itibarıyla dünyada toplam konfirme vaka sayısı 769.774.646, ölüm 6.955.000'dir. Ülkemizde ise 17.004.677 konfirme vaka ve 101.419 ölüm gerçekleşmiştir [2].

Hastalık esas olarak damlacık yoluyla, öksürme, hapşırma

ile saçılan damlacıklara diğer kişilerin elleri ile temas etmesi, ellerini ağız, burun veya göz mukozasına götürmesi ve temas etmesi ile bulaşmaktadır. Asemptomatik kişilerin solunum yolu salgılarında da virüs tespit edilebildiğinden bu kişiler bulaştırıcı olabilmektedir. Genel olarak inkubasyon süresi 2-14 gün arasında değişmektedir. COVID-19'un bulaştırıcılık süresi kesin olarak bilinmemektedir. Semptomatik dönemden 1-2 gün önce başlayıp semptomların kaybolmasıyla sona erdiği düşünülmektedir. Yetişkinlerde COVID-19 asemptomatik enfeksiyondan, hafif solunum yolu semptomlarına, akut solunum sıkıntısı sendromu ve çoklu organ fonksiyon bozukluğu ile birlikte seyreden ciddi pnömoniye kadar değişmektedir [1,3]. Pandeminin kontrol altına alınmasında toplumdaki bilinç seviyesi, alınacak kontrol önlemlerine uyum açısından çok önemlidir. Özellikle üniversite öğrencilerinin farkındalığını, bilgi düzeyini artırmak için gerekli eğitimler sağlanmalıdır. Çalışmada, gelecekte topluma sağlık hizmeti verecekleri düşünüldüğünde tıp ve diş hekimliği fakültesi öğrencilerinin ve sosyal alanlarda paylaşımları yüksek olabileceği düşünülen mühendislik fakültesi öğrencilerinin bilgi düzeylerini

belirlemek, hastalığa karşı tutum, davranış ve yaklaşımlarını araştırmak, eksikleri tespit etmek, ileride yapılacak çalışmalara, uygulamalara ve eğitimlere katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntemler

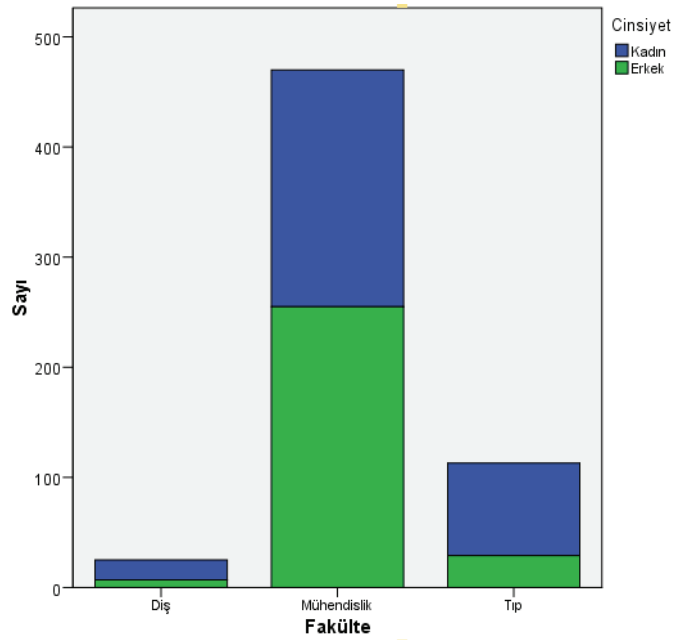
Çalışmamız tanımlayıcı türde kesitsel bir saha çalışmasıdır. Araştırma yeri Başkent Üniversitesi olup, araştırmanın evrenini Başkent Üniversitesinde sağlık alanında eğitim alan Tıp Fakültesi, Diş Hekimliği Fakültesi ile sağlık dışı eğitim alanından Mühendislik Fakültesi öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem hacminin belirlenmesinde $\alpha=0.05$, $d=0.05$ ve $p=0.50$ olmak üzere %95 güven düzeyi kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan hipotez testleri kategorik değişkenlere ait yanıtların karşılaştırılmasında "Pearson Ki-Kare testi" kullanılmıştır. Tanımlayıcı istatistik olarak; kategorik değişkenlerin değerlendirilmesinde frekans (n) ve yüzde (%) değerleri kullanılmıştır. Tüm hipotez testlerinde I. Tip hata olasılığı $\alpha=0.05$ olarak alınmıştır.

COVID-19 hastalığı konusundaki bilgi düzeylerini saptamak, farklılıkları ortaya koymak, öğrencilerin bilgi düzeylerinin tutumlarını ne yönde etkilediğini araştırmak için dünyadan ve ülkemizden yapılmış benzer literatür verileri taranarak anket formu oluşturulmuştur. Anket içeriği demografik veriler, yaş, cinsiyet, fakülte, sınıf, COVID-19 hastalığı geçirme durumu, aşılama durumu, sigara/alkol kullanımı, kronik hastalık varlığı, SARS-CoV-2 virüsü genel bilgi, bulaş yolları, semptomlar, tutum ve davranışlar ile ilgili sorulardan oluşturulmuştur. Sorular pandemi koşulları nedeni ile çevrimiçi olarak kaydedilmiştir. Anketin uygulama tarihi 27 Nisan-8 Mayıs 2021 tarihleri arasındadır. Çalışmaya katılan tüm öğrencilerin bilgilendirilmiş onamı alınarak anket başlatılmıştır.

Alınan veriler SPSS 25 (Statistical Package for the Social Sciences, SPSS Inc., Chicago, IL, USA) istatistiksel paket programı kaydedilerek, istatistiksel analizleri yapılmıştır.

Bulgular

Ankete, Mühendislik fakültesinden 472, Tıp fakültesinden 113, Diş hekimliğinden 25, toplam 610 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin 317'si kadın (%51.9), 293'i (%48.1) erkekti (Şekil 1). Yaş ortalamaları 21.4 ± 1.9 yıl, medyan 21 (minimum 17- maksimum 27) saptanmıştır. Katılımcıların 172'si aktif sigara içmekte, 293 kişi alkol kullanmaktaydı. Öğrencilerin 58'inde kronik hastalık (astım, bronşit, diyabet vb.) mevcuttu. Ankete katılanların 91'i COVID-19 hastalığı geçirmişti. Bunların 55 tanesi ayakta hafif bulgularla, 23 tanesi ayakta ama daha ağır bulgularla, 3 kişi hastanede yatarak, 2 kişi yoğun bakıma yatarak tedavi aldığını belirtmiştir. Sekiz öğrenci şikayeti olmamasına rağmen tarama amaçlı yaptıkları testlerinin sonucu pozitif çıkmıştır (Tablo 1).

Şekil 1. Ankete katılan 610 öğrencinin cinsiyet ve fakültelerine göre dağılımı

Tablo 1. Ankete katılan 610 öğrencinin demografik verileri		
	Sayı	%
Cinsiyet		
Kadın	317	51.9
Erkek	393	48.1
Yaş (yıl)	21.4±1.9,	
Ortalama±standart sapma, Medyan (min, mak.)	21 (minimum 17, maksimum 27)	
Sınıf		
1	145	23.8
2	111	18.3
3	174	28.6
4	155	25.5
5	14	2.3
6	11	1.5
Fakülte		
Tıp Fakültesi	113	18.5
Mühendislik Fakültesi	472	77.4
Diş Hekimliği Fakültesi	25	4.1
Sigara kullanımı		
Evet	172	28.2
Hayır	438	71.8
Alkol kullanımı		
Evet	295	48.4
Hayır	315	51.6
Kronik Hastalık varlığı		
Evet	58	9.5
Hayır	552	90.5
COVID-19 geçirme durumu		
Evet	91	14.9
Hayır	519	85
Hastalığı geçirme şiddeti	n=91	
Ayakta hafif semptomlu	55	60.4
Evde yatarak	23	25.3
Hastanede yatarak	3	3.3
Yoğun bakımda yatarak	2	2.2
Asemptomatik	8	8.8

Öğrencilerin sadece 50'si (%8.2) COVID-19 aşısı olmuştur. Aşı olanlardan 37 (%6,1) öğrencide ateş, kol ağrısı, baş ağrısı ve kas ağrısı başta olmak üzere yan etkiler görmüştür. Aşı olmayanların 447'si (%73.3) aşı olmayı düşünüyorken, 113 öğrenci (%27.7) yan etkisinden çekindiği için, etkinliğine inanmadığı için ve iğneden korktuğu için aşı olmayı istememektedir (Tablo2).

Tablo 2. Ankete katılan öğrencilerin COVID-19 aşılama durumu

	Sayı (n=610)	Yüzde(%)
COVID-19 aşısı oldunuz mu?		
Evet	50	8.2
Hayır	560	91.8
Aşı sonrası yan etki oldu mu?		
Evet	37	74.0
Hayır	13	26.0
Aşı sonrası hangi yan etkiler oldu?		
Ateş	10	27
Baş ağrısı	17	45.9
Kas ağrısı	16	43.2
Kol ağrısı	31	83.8
Bulantı	6	16.2
Aşı olmadıysanız olmayı düşünüyor musunuz?		
Evet	447	79.8
Hayır	113	20.2
Aşı olmayı neden istemiyorsunuz ? (n=113)		
Etkinliğine inanmıyorum	45	39.8
Yan etkilerinden çekiniyorum	76	67.3
İğneden korkuyorum	6	5.3

Öğrencilerin COVID-19 hakkında bilgi edindikleri kaynaklar incelendiğinde toplamda %72.2 oranında televizyon, sırayla sosyal medya (%70.9), bilimsel yayınlar (% 70.1), aile (%53.5), arkadaşlar (%47), gazete (34.3), doktorlar (%30) ve okul (28.2) olarak sıralanmaktaydı. Mühendislik fakültesi öğrencilerinin %17.6'sı, Tıp veya Diş hekimliği bölümünde okuyan öğrencilerin %65'inin ilk bilgi kaynağı okuldu.

Hastalığın bulaş yolları ile ilgili, enfekte bireylerin eşyalara temas yolu ile bulaş %75.9, cinsel yol ile bulaş %27.4, açık havada dolaşırken bulaş %13.7, hayvanları severken bulaş olabileceği %8.4 oranında bildirilmiştir. Hastalığın sık görülen semptomları ile ilgili ateş %94.4, öksürük 94.3, koku tat alma bozukluğu %89.2, kas ağrısı %82.1, nefes darlığı %88.9, baş ağrısı %72.6, ishal %53.4, çarpıntı %24.9 oranında doğru bilinmiştir.

Hastalığın etkeni ile ilgili, virüs %98, bakteri %1.2, kimyasal etken %0.8 olduğu cevabı verilmiştir. Bakteri ve kimyasal etken cevapları Mühendislik bölümünde yüksek bulunmuştur öğrencilerin %24.7'si hastalığın antibiyotikler ile tedavi edilebileceğini bildirmiştir. Çocuklara ve gençlere tedavi

gerekmediğini bildiren öğrenci oranı %2'dir. Kronik hastalığı olanlarda hastalığın daha ağır geçebileceğini bildiren öğrenci oranı %91.4'dür ve %99.2'si semptomu olmayanlarda da pozitif sonuç çıkabileceğinin farkındadır.

Ankete katılanların %51.6'sı COVID-19 hastalığı ile ilgili yeterli, %22' si yetersiz bilgiye sahip olduğunu, %26.3' ü kararsız olduğunu bildirmiştir. Öğrencilerin %92'si pandemi boyunca toplu taşımayı kullanmaktan kaçındıklarını, %82 'si gerekmedikçe seyahat etmediklerini, %50'si pandemi bitmeden yüz yüze eğitimin başlamaması gerektiğini işaretlemiştir. Tıp ve Diş hekimliğinde okuyanların %94'ü, Mühendislik Fakültesi öğrencilerinin % 88.1 pandemi döneminde el sıkışmaktan kaçındığını belirtmiştir. Öğrencilerin %98'i evden çıkarken maske taktıklarını, Mühendislik Fakültesi öğrencilerinin %21'i eldiven de taktığını, yaklaşık %80'i toplumun pandemi önlemlerine uymadığını düşünmektedir.

COVID-19 virüsü antibiyotik ile tedavi edilebilir (p=0.001), hastalığın kesin tedavisi vardır (p=0.001), evden çıktığımda eldiven takıyorum (p=0.011), COVID-19'un laboratuvarında üretildiğini düşünüyorum (p=0.001), bağışıklığım güçlü, virüse karşı önlem almam gerektiğini düşünmüyorum maddelerinde (p=0.013) bölümler arasında arasında istatistiksel anlamlı farklılık bulunmuştur (Tablo3).

Tartışma

Pandemi dönemlerinde enfeksiyon etkeninin kontrol altına alınabilmesi için toplumsal bilgi düzeyi, önlemlere uyum önem arz etmektedir. Üniversiteler bilgi ve sosyal paylaşımın yüksek olduğu ortamlardır bu nedenle evrensel olaylar ile ilgili öğrenci eğitimlerinin düzenli yapılması gerekmektedir. Çalışmamız pandemi döneminde üniversite öğrencileri arasındaki bilgi düzeylerini araştırmak, farkındalıklarını artırmak, bölümler arası farklılıkları tespit edip gelecekte yapılacak eğitim ve çalışmalara yol göstermek amaçlanmıştır.

Çalışmaya Mühendislik Fakültesinden 472, Tıp Fakültesinden 113, Diş Hekimliği Fakültesinden 25, olmak üzere toplam 610 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin 317'si kadın (%51.9), 293'i (%48.1) erkekti. Mühendislik Fakültesinden ve kadın öğrencilerden katılımı daha yüksek olarak saptanmıştır. Üçüncü sınıf öğrencileri (%28.6) diğer sınıflara göre daha fazla katılım sağlamıştır. Öğrencileri yaş ortalamaları 21.4±1.9, medyan 21 (minimum 17- maksimum 27) olarak saptanmıştır. Vietnamda 5952 üniversite öğrencisi arasında yapılan çalışmada kadın öğrencilerin %69.5 oranında olduğu, erkeklerden daha yüksek oranda katılım sağladıkları, birinci ve ikinci sınıfların katılım oranının ise %79.2 olduğu bildirilmektedir [4].

Tablo 3. COVID-19 hastalığı ile ilgili bilgi, tutum ve davranışlar

	Sağlık alanı (Tıp+Diş Hekimliği)		Mühendislik		p
	n	%	n	%	
COVID-19 Hastalık etkeni					
Bakteri	1(137)	0,7	6(465)	1.3	0.055
Virüs	136 (137)	99.3	454 (465)	96.4	
Kimyasal	0(137)	0	5 (465)	1.1	
COVID-19 antibiyotik ile tedavi edilebilir.	2 (137)	1,4	41(468)	8.7	0.001
COVID-19 hastalığı ile ilgili yeterli bilgiye sahibim.	72 (137)	52.5	240 (469)	51.1	0.521
COVID-19 hastalığının kesin tedavisi vardır.	8(134)	5,9	196(467)	41.9	0.001
COVID-19 hastalığının laboratuvar ortamında üretildiğini düşünüyorum.	74(137)	14.5	176(467)	37.7	0.001
Pandemi bitmeden kafe ve restoranlara gitmem.	73(137)	53.3	262(468)	55.9	0.127
Evden çıkarken maske takıyorum.	135(137)	98,5	460(468)	98.3	0.891
Evden çıkarken eldiven takıyorum.	4(137)	2,9	99(468)	21.1	0,011
Toplumun kurallara uyduklarını düşünüyorum.	35(137)	25.5	92(468)	19.6	0.563
Pandemi bitmeden yüz yüze eğitimin başlamaması gerektiğini düşünüyorum.	93(136)	68,3	344(468)	73,5	0.462
Bağışıklığım güçlü olduğu için önlem almam gerektiğini düşünmüyorum.	2(137)	1,4	55(468)	11.7	0,013
Bağışıklığım güçlü tutmak için yeterli ve dengeli besleniyorum	127(137)	92.7	411(466)	88.2	0.072
Sağlıklı olmak için düzenli egzersiz yapıyorum.	89(137)	64,9	205(468)	43.8	0.071
Pandemi döneminde insanlarla el sıkışmaktan kaçındım.	135(137)	98.5	415(468)	88.7	0.045
Pandemi döneminde psikolojik yardım almayı düşündüm.	57(137)	41.6	195(467)	42.2	0.848
Çocukların ve gençlerin korunmak için önlem almasına gerek yoktur	0(137)	0	11(469)	4.05	0,019
Pandemiden korunmak için vitamin kullanmayı (C,D) faydalı buluyorum.	126(137)	91.9	384(466)	82.4	0.016

Kronik hastalığı olanlarda ve ileri yaşlarda COVID-19 daha ağır seyirli olsa da gençlerde de enfeksiyon yapmaktadır. Ankete katılanların öğrencilerinde 91 tanesi COVID-19 hastalığı geçirmişti. Bunların 55'i ayakta hafif bulgularla, 23'ü ayakta ama daha ağır bulgularla, üçü hastanede yatarak, ikisi yoğun bakıma yatarak tedavi aldığını belirtmiştir. Sekiz öğrenci şikayeti olmamasına rağmen tarama amaçlı yaptırdıkları testlerinin sonucu pozitif çıkmıştır. Hastalığı ağır geçiren, yoğun bakıma yatan öğrenciler olduğu görülmesine rağmen öğrencilerin sadece 50'si (%8.2) COVID-19 aşısı olduğunu bildirmiştir. Aşı olanlardan 37 (%6,1) öğrencide ateş, kol ağrısı, baş ağrısı ve kas ağrısı başta olmak üzere yan etkiler görmüştür. Aşı olmayanların 447'si (%73.3) aşı olmayı düşünüyorken, 113 öğrenci (%27.7) yan etkisinden çekindiği için, etkinliğine inanmadığı için ve iğneden korktuğu için aşı olmayı istememektedir. Aşı ile ilgili gelişen yan etkiler çalışmalarda da benzerdir [5]. Hastalıktan temel korunma yolu aşı ve önlemler olması, öğrencilerde aşılama sonrası ciddi bir yan etki görülmemesine rağmen yan etki, etkisizlik çekincelerinin ve korkunun eğitimlerle desteklenmesi gerekmektedir.

Öğrencilerin COVID-19 hakkında bilgi edindikleri kaynaklar incelendiğinde toplamda %72.2 oranında televizyon, sırayla sosyal medya, bilimsel yayınlar, aile, arkadaşlar, gazete,

doktorlar ve okul olarak sıralanmaktaydı. Mühendislik Fakültesi öğrencilerinin %17.6'sı, Tıp veya Diş Hekimliği bölümünde okuyan öğrencilerin %65'inin ilk bilgi kaynağı okuldu. Çalışmalarda COVID-19 hakkında bilgi edinmek için sıklıkla sosyal ağ/çevrim içi gazetelerin (%61-87) kullanıldığı bildirilmektedir [4,6,7]. Ankete katılanların %51.6'sı COVID-19 hastalığı ile ilgili yeterli, %22'si yetersiz bilgiye sahip olduğunu, %26.3'ü kararsız olduğunu bildirmiştir. Bilgi kirliliği nedeni ile sosyal platformlarda da bilimsel program ve eğitimlerin artırılması ve denetlenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Damlacak yolu ile bulaş solunum yolu virüslerinde temel bulaş yoludur [8]. Öksürük, hapşırma yolu ile bulaş olduğu öğrenciler arasında doğru bilinirken, hayvanlara temasla, cinsel yol ile bulaşabileceği gibi yanlış bilgiler mevcuttur. Yapılan çalışmalarda dışkı, idrar, meni veya hayvanlardan geçiş kanıtlanmamıştır. Geçişin yakın temas yolu ile olabileceği bildirilmektedir [9-11]. Hastalığın sık görülen semptomları ateş, öksürük, koku tat alma bozukluğu, kas ağrısı, nefes darlığı, baş ağrısı, ishal öğrenciler arasında %53-94 oranında doğru bilinmiştir. Hastalığın etkeni ile ilgili, virüs %98, bakteri %1.2, kimyasal etken %0.8 olduğu cevabı verilmiştir. Bakteri ve kimyasal etken cevapları mühendislik bölümünde yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin %24.7'si hastalığın antibiyotikler ile tedavi edilebileceğini

bildirmiştir. Benzer şekilde farklı ülkelerden öğrenciler ve toplumda yapılan bazı anket çalışmalarında antibiyotiklerin enfeksiyona karşı koruduğuna inandıklarının bildirmişlerdir [6,12,13]. Antibiyotiklerin yanlış ve uygunsuz kullanımı direnç ve yan etkileri beraberinde getirecektir.

Bölümler arasında karşılaştırma yapıldığında, COVID-19 virüsü antibiyotik ile tedavi edilebilir ($p=0.001$), hastalığın kesin tedavisi vardır ($p=0.001$), evden çıktığımda eldiven takıyorum ($p=0.011$), COVID-19'un laboratuvarında üretildiğini düşünüyorum ($p=0.001$), bağışıklığım güçlü, virüse karşı önlem almam gerektiğini düşünmüyorum maddelerinde ($p=0.013$), sağlık eğitimi alan öğrencilerle ve Mühendislik Fakültesi öğrencileri arasında istatistiksel anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu farklılıkların sağlık dışı bölümlerde de bazı toplumu ilgilendiren konularda tekrarlayan temel eğitimlere ihtiyaç olduğunu düşündürmektedir.

Çalışmamızda üniversite öğrencileri arasında pandeminin ilk aylarında olunmasına rağmen bilgi düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Öğrencilerin bulaş yolu, semptomlar, önlemler ile farkındalığı yüksektir. Bölümler arasında bazı farklılıklar olması beklenen bir sonuçtur. Ancak tüm toplumu ilgilendiren pandemi durumunda tüm öğrencilerin kendileri ve çevresini koruyabilmesi ve gerekli önlemleri alabilmeleri, doğru bilgiye ulaşabilmeleri gerekir. Bu nedenle yeterli, temel seviyede bir eğitimin tüm bölümlere verilebilmesi önemlidir.

Çalışmanın kısıtlılıkları arasında, pandemi nedeni ile öğrencilerle yüz yüze görüşme yapılamamıştır. Anket öğrencilere kurumsal onay alınarak çevrim içi program mesajı gönderilmiştir. Tüm üniversite öğrencilerine ulaşım zorluğu nedeni ile üniversite evreninden hesaplanan örneklem büyüklüğüne göre 610 öğrenci ile çalışmaya devam edilmiştir. Daha anlamlı sonuçlar için daha geniş kapsamlı çalışmaların faydalı olacağı düşünülmektedir.

Sonuç

Üniversite öğrencileri arasında COVID-19 hastalığı ile ilgili yanlış bilgi ve davranışlar olduğu görülmüştür. Farkındalığın artmasında üniversite öğrencilerinin önemli rol oynadığı düşünülmektedir. Gelecekte topluma sağlık hizmeti ve sağlık eğitimi verecekleri düşünüldüğünde Tıp fakültesi öğrencilerinin ve sosyal ortamda paylaşımları yüksek olan diğer fakülte öğrencilerinin COVID-19 hastalığı ile ilgili bilgi açıklarının olması yaklaşımlarını olumsuz etkileyebilecektir. Üniversite öğrencileri arasında bilgi düzeyi, tutum ve davranışlarının araştırılarak, dünyada ve ülkemizdeki çalışmalar ile karşılaştırılarak eksiklerin, yanlış uygulamaların

belirlenmesi, üniversite öğrencilerine verilecek eğitimlerde yer alacak konuların saptanması, ileride yapılacak çalışmalara veri oluşturması için yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Daha kapsamlı, geniş öğrenci gruplarının katıldığı çalışmalarla gelecekte yaşanabilecek salgınlarda önleyici tedbirler için sağlık hizmeti birimlerine ve personeline, okullara ve öğrencilere temel eğitimler sağlanabilecektir.

Etik Kurul

Bu çalışma Başkent Üniversitesi Tıp ve Sağlık Bilimleri Araştırma kurulu tarafından onaylanmış (tarih 04.05.2021, proje no: E-94603339-604.01.02-31509) ve Başkent Üniversitesi Araştırma Fonunca desteklenmiştir. Çalışma Helsinki İlkeler Deklerasyonuna uyularak gerçekleştirilmiştir.

Kaynaklar

1. Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı. Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. COVID-19 (SARS-CoV-2 enfeksiyonu). Genel Bilgiler, epidemiyoloji, tanı. Bilimsel Danışma Kurulu Çalışması. Ankara, 2020. 1-32.
2. [https://covid19.who.int/World Health Organization \(WHO\) Coronavirus \(COVID-19\) Dashboard.](https://covid19.who.int/World Health Organization (WHO) Coronavirus (COVID-19) Dashboard.) (erişim tarihi 23.08.2023).
3. Goyal P, Choi JJ, Pinheiro LC, et al. Clinical Characteristics of COVID-19 in New York City. N Engl J Med 2020; 24:2372-2374. doi: 10.1056/NEJMc2010419.
4. Doan DA, Hion H, Tran LD, et al. Knowledge, attitudes, and practices of university students regarding COVID-19: a cross-sectional study in Vietnam. BMC Public Health 2022. 2016:1-10. <https://doi.org/10.1186/s12889-022-14442-9>
5. Menni C, Klaser K, May A, et al. Vaccine side-effects and SARS-CoV-2 infection after vaccination in users of the COVID Symptom Study app in the UK: a prospective observational study. Lancet Infect Dis 2021;21:939-949. doi: 10.1016/S1473-3099(21)00224-3.
6. Alzoubi H, Alnawaiseh N, Al-Mnayyis A, Abu-LubadaM, Aqel A, Al-Shagahin H. COVID-19- Knowledge, attitude, and practice among medical and nonmedical university student in Jordan. J. Pure Appl Microbiol. 2020; 15:17-24.
7. Zhong BL, Luo W, Li HM, Zhang Q, Liu XG, Li WT et al. Knowledge, attitudes, and practices towards COVID-19 among Chinese residents during the rapid rise period of the COVID-19 outbreak: a quick online cross-sectional survey. Int J Biol Sci..2020;1745-52.
8. Rahman S, Teresa M, Montero V, et al. Epidemiology, pathogenesis, clinical presentations, diagnosis and treatment of COVID-19: a review of current evidence. Expert Rev Clin Pharmacol . 2021;14:601-621. doi: 10.1080/17512433.2021.1902303.

9. Sharma A, Farouk IA, Kumar S. COVID-19: A Review on the Novel Coronavirus Disease Evolution, Transmission, Detection, Control and Prevention. *Viruses* 2021;13:202- 217. doi: 10.3390/v13020202.
10. Chen N., Zhou M., Dong X., et al. Epidemiological and clinical characteristics of 99 cases of 2019 novel coronavirus pneumonia in Wuhan, China: A descriptive study. *Lancet.* 2020;395:507–513. doi: 10.1016/S0140-6736(20)30211-7.
11. Gorgojo AM, Menendez M, Cominon A, et al. SARS-CoV-2 infection in patients with or at risk for venereal infections: Incidence and associated factors in a sexual health clinic. *Actas Dermosifiliogr* 2023;114):580-586. doi: 10.1016/j.ad.2023.04.01.
12. Baig M, Jameel T, Alzahrani SH, et al. Predictors of misconceptions, knowledge, attitudes, and practices of COVID-19 pandemic among a sample of Saudi population and its impact: a cross-sectional study. *PLoS ONE* 2020.15.1-13. DOI:10.1371/journal.pone.0243526.
13. Kussain I, Majeed A, Imran I, et al. Knowledge, attitude, and practices toward COVID-19 in primary healthcare providers: a Cross-Sectional Study from three tertiary Care Hospitals of Peshawar, Pakistan. *J Epidemiol Community Health. J Community Health.* 2021.46:441-449 doi: 10.1007/s10900-020-00879-9.